

TRI ENGLESKA PESNIKA

Iz prevodilačke radionice pesnika Zorana Bundala (1947–2019)

Luis Meknis

MAHABALIPURAM¹ (*Mahabalipuram*)

Sam-samcit u ovom mračnom svetilištu lingam² stoji, prkosi moru,
Preteško breme sveta na talasima što lome se o mlado stablo bik i sveća
Tu gde nema više obožavanja,
A opet kako bi ovi kravari i bogovi nastavili da plešu u kamenu
Svu ovu dugu noć diljem okeana na ovoj izgubljenoj granici između
Te salećuće odzvanjajuće opsene od pirinčanog polja i palmovog vina i balege
I ove nenastanjene obale?

Sve je nemo osim eskadrona vode, tmastih besnih bojnih konja što otisnuše se od
Australije,
Sve tamno osim njihovih fosfornih griva, nemo uprkos u kamenu uklesanoj vetrenjači
Koja vitla sekirom i nožem –
Mnogostrukoj devici koja motri, ponižava Čudovište; Demona;
Sve tamno uprkos u kamenu uklesanom sjaju Višnua i Šive i nemo
Uprkos mukanju Krišninih stada; pa ipak, uprkos ovoj tmuni i tišini
Gle kakva životna radost –

Koja postoji uz strahopoštovanje i užas; nevinost što je savladala greh
Pre trinaest vekova kada je umetnik osmatrajući onaj nered granita
Video da je pust i uronio
Pod površinu stene, i tamo našao odveć nalik baletu riba
Što prolaze, mimoilaze se, ove oblike govedarica i zloduha,
Slona, zmije i antilope, video ih i uzeo svoj čekić
I jasno udarivši kriknuo: Gle!

¹ Mahabalipuram – drevni grad na jugoistočnoj obali Indije. Legenda govori o gradu sa sedam pagoda. Prema mitu koji je zapisao Dž. Goldingam 1798. postojao je grad od sedam pagoda koji je bio toliko lep da su bogovi postali ljubomorni i potopili ga za svega jedan dan, ostavivši samo jednu pagodu na obali. (*Prim. prev.*)

² Lingam (sanskrit, slovo, „znak”, tj. muški polni organ) simbol stvaralačke moći i Šivine tvoračke sile, u hinduističkoj mitologiji. (*Prim. prev.*)

I sada gledamo, mi kojima mantra³ i mudra⁴ malo znače,
 I koji u ovom hinduističkom svetu otkrivamo ultraljubičastu zonu
 Uravnoteženu infracrvenom,
 Jednostavnost i orgija ista su bit iskazana, čini se, nekim čudnim mrtvim jezikom
 Ali sada kad gledamo ne pokušavajući da učimo i samo gledamo u taj čin uskakanja
 Posle skulptura u površinu stene, sada možemo videti, ako ne i čuti, da ti iskazi
 Nisu ni čudni ni mrtvi.

Nisu čudni uprkos svoj svojoj sirovoj ikonografiji, nisu tako čudni kao naši vlastiti snovi
 Jer su bolje uređeni, to su snovi koji su nam potrebni
 Otkako smo zaboravili da plešemo;
 Ovaj bog usnio na zmiji arhetip je sna koji smo izgubili
 Na rođenju, i ove figure bez krila što lete
 Samo zasukavši skute nagoveštaj su onoga čemu težimo
 Mimo nauke i slučaja.

I najveći od ovih reljefa, četrdeset stopa visok i stotinu širok,
 Velik je samo u jednom smislu, obuhvata i nebesa i životinjsko carstvo
 I zrno soli takođe
 Jer gore svetac uvek stoji na jednoj nozi i postom
 Stiče moć dok samozadovoljna licemerna mačka ispod njega
 Takođe se propinje, na zadnje noge odveć zadivljujući miševe
 Koje skulptor nije prikazao.
 Niti je prikazao priproste i predivne seljake
 Koji, pošto ih je Krišna spasio njihove zle kobi, opet su radosni i srećni
 Zaokupljeni sobom i Njim,
 Kako bi zarobljena na ovaj način u steni njihova idila trajala da uzbuđi
 I smesta poništi požudu i zavist turista
 Izvođeci ih iz njih samih kako bi sebe same našli u svetu
 Koji nema ni naprsline ni ruba:

Monohromatskom svetu koji ima svoju blagost kolorita,
 Mirnom svetu čija je svaka harmonija razgovetna,
 Zaveštanje duha i kamena;
 Stvorene stvari jednom za svagda potpuno su uobličene dok ovaj put i nikad više

³ Mantra (sanskrit, doslovno: „instrument misli“) pravilno izgovorena formulacija se koristi u obredu bogoslužnja ili pri meditaciji kao instrument koji omogućava prizivanje prisustva određenog božanstva; kratka molitva kojoj se pripisuje posebna moć. (*Prim. prev.*)

⁴ Mudra (sanskrit, doslovno: „pečat, znak“) simboličan pokret u igri, ritualu, tantričkoj meditaciji ili ikonografiji, posebno pokret ruku i prstiju. (*Prim. prev.*)

Tvorac koji je rušitelj stoji na krajnjoj tački zemlje
Bezobličan; u tamnoj ćeliji, granitni falus, jednako apstraktan
Kao Severni pol, jednako sam.

Ali posetilac mora da pođe dalje i talasi nasrću na hram,
Živi granit protiv mrtve vode, a vreme svojim razornim dejstvom
Čini iskaz i oblik nejasnim;
Ipak od danas znamo šta je avatar,⁵ videli smo
Bog uzima oblik i ostaje među obličjima, osetili smo
Naši udovi koji stare opiru se ovim besmrtnim udovima u kamenim
Reljefima. Reljef je reč.

1948.

TROLOVI

(Pisano posle vazdušnog napada, april 1941)

1

U MAGLOVITIJ noći brujeći za sebe kao moroni
Tumaraju i tutnje nad krovovljem, spotiču se i klecaju od lomače do oslonca,
U seljačkim čizmama koje mrve zvezde
I sa tupim kezom na svojim licima:
Lepa Poli još ne želi da mre.

Besomučan igranjac, uskiptelost... ne znaju šta rade,
Sve što mogu da čine je da mucaju i posrću, strast svoju jecajući, ukivajući
Svoje potkivačke eksere u naša tela, naše mozgove, u zasvođena
Čela gde muzika orgulja se zadržava:
Lepa Poli još ne želi da mre.

Ovde stižu – mislio sam da smo ih se rešili –
Ovde stižu opet i opet previše sa svojom osornošću i
Sručuju krevljenje, ovde
Jesu, jesu, SU:
Lepa Poli još ne želi da mre,
Oh, ne želi li?

⁵ Avatar (sanskrit, doslovno: „silazak”) ljudsko ili životinjsko obličje koje uzima neko od božanstava, naročito Višnu, kada silazi na zemlju. Postoji lista od ukupno deset avatara: riba, kornjača, vetar, čovek-lav, patuljak... (*Prim. prev.*)

2

NO nije se mogao nikako naći drugačiji
 I s druge strane ni od čeg manji –
 Ovaj, kako ga zovu, život.
 Već kao što biva, grgoljeći i trupkajući, olizujući svoje palčeve pre nego
 Stranice okrenu, istrgnu, oni
 Bez prestanka žude,
 Ogromnih obraza da oduvaju, upropaste
 sate i minute – mašak maslačkov u prazninu.

3

SMRT ima izgled konačnosti:
 Mislimo da nešto smo izgubili, ali ukoliko to nije bila
 Smrt ništa nismo imali ni da izgubimo, ni postojanje
 Jer neograničeno bi bilo samo postojanje
 Bez ovaploćene vrednosti. Trolovi mogu prouzrokovati
 Našu smrt ali oni nisu u stanju
 Da iskoriste to kao što mi možemo iskoristiti.
 Mucajući i mrljajući oni pokušavaju da
 Tečno sriču našu Smrt; i nisu u stanju.

4

NO nije se moglo. Vreme
 Na poljima klata se smrti
 I geografska širina i dužina života
 Smrću su utvrđene, i vrednost
 Svakog živog stvora, čina i trenutka,
 Hvala smrti, neprocenjiva je.

5

OVO je dakle naš odgovor pod
 Kuljavom lavom, minulim
 Treskom pesnice iz neba koje nestaje, od trapavih
 Suludih demona koji siluju i balave, koji uzimaju zasigurno
 Da kada smo pobijeni više se neće čuti za nas –
 Ljudski muk i slavopoj trolovski.
 Drskost – na kraju – zla.
 Sjurivanje i kidisanje iz oblaka, bezumni
 Upad zlih bogova, koji umišljaju da
 Glasa ljudskog zauvek će se otarasiti ali oni se zbivaju
 Da pokušaju ono što čak ni trolovi
 Nikada ne mogu da postignu, zbivaju se
 Da budu – uz svu svoju slavu –
 Zlo, zlo, na kraju.

SVE IZNOVA *(All over again)*

Kô godinama da sam te poznao samo za mene popij iako
Ove granice na šašavoj mapi godina nikad se nisu menjale
I sve naše suze su zaslužene i ova litica prva je
Sa koje smo prigrlili more i ove reči prve su
Koje smo prosuli da domamimo ptice što u našem danu gnezde se
Kô oduvek da je jutro njihova svitanjska pesma njihova i naša je
Koja sad nikog ne budi osim mene i tebe
Pod obronkom modrog i ravnodušnog brega
Gde vreme stoji i svira na svoju milozvučnu frulu od kukute
I dozreo tren trza se i istom opire da otpadne i sve
Godine u kojima se nismo sretali zaboravljaju se u ovom
Jednom poljupcu sažetku sveta i zvonu koje uokolo žamori
Do na rub nebeskog pehara i odmah ga samo ostavlja
U blizini daleke plaveti i plaveti sve ponovnijoj
Uprkos svemu nedostižnom svemu ponovnom
Koje da bi se izgovorilo zahteva nove jezičke vatre neki trik
Svetlosti u tami prigušenog glasa divljeg sveta koji se
Okreće a ipak miruje u svojoj razuzdanoj oluji u svom drevnom stenju
Da sačuva danas jedan poljubac ovom bezvremenom nebom omeđenom peharu
I neću sada išta više da ištem od budućnosti il' prošlosti
Budući da je ovo poslednji i prvi zvučni prizor za oči i uši
I svaki je zato predug i smesta zatumljen na ovoj litici
Svetlucavoj i britkoj bridu koja odsijava sunce kao da
Ono jedno Između je Sve i mi smo u ljubavi oduvek.

SIVO JE SVE *(Greyness is all)*

Da je crno zaista bilo crno ne sivo
Nešto dubine moglo je da omogući suprotno
Da se izmoli i mogli smo se ponadati belo
Prikladnu visinu da će dostići.

Al' stvari kako stoje, čamimo i venemo
U granicama svoga kokošinjca;
Duh ostaje siv, tup, nepokretan,
I perje u prljavštini sivi.

Samo demon neki crni da hteo je
U sitne naše duše da se ulije mogli smo

Pokušati bar mrežu žičanu da razderemo
Što kokošiju Skitniku žudnju oivičuje.

Al' stvari kako stoje, naprosto moramo da iščekujemo
Ne nekog demona već usud neki
Koji površavaju ljudi i nepoznat je
Sve dok odsečan zamak ne tresne
U crno van svih svetova ljudi
I demona takođe al' tad baš
To crno da l sivo potvrdiće
Niko ne može da dočeka ni približno da kaže.

1962.

ELEGIJA ZA BEZNAČAJNE PESNIKE (*Elegy for minor poets*)

One koji su često nalazili svoj put do ljupkih livada
Il' možda ponekad do vrhunca, videli Obećanu Zemlju,
I hvatali tačna tri koraka al' se saplitali o sopstvene prepone,
Koji su šaptača nekog imali koga su jedva mogli razumeti,
Koji su bili suviše srećni ili tužni, prerano ili kasno,
Pohvalio bih u društvu Velikih;

Jer, ako ne na isti način, ispipavali su isti jezik
Svetla svoja usklađujući. Za njih kao i za nas
Nada je bio korifej koji je mogao da bude ili
Anđeo ili *ingis fatuus*.
Zadržimo svoj um otvorenim, svoje prste prekrštenim;
Oni koji igraju po tamnim barama su izgubljeni.

One koji su na mnogo načina ustuknuli, iako udobno, u nedostatku znanja,
Il' među ženskim dojkama koji su premalo, previše mislili,
Koji su bili najbolji u svetu govornici, u tonu i u ritmu
Briljantni, pa ipak kao pisci lišeni osećaja za dodir,
Dakle, koji su odustali ili tek produžili dalje i dalje –
Pozdravljam sad, prilika njihova je ispuštena;
I dajem prednost neizvesnom letu
Onima koji su se molili nebu ali su ostali u kući
Vezani za sto savešću ili polenskom groznicom
U duši. Iz tih spratnih kancelarija i radnih soba
Sunce nek se uzdigne u beležnicu, obasja,
I ispuni ono što su među stihovima napipavali.

Oni koji su bili suviše bezbrižni ili oprezni, koji su bili previše
Iako je uvek malo i samo, oni koji su iskoračili
Ali su jurcali ukруг, koji su šepali radi mode,
Koji su živeli u pogrešno vreme ili na pogrešnom mestu,
I mogli su da izazovu požar a zbila se samo varnica,
Koji su znali sve reči ali nisu uspeli da dosegnu Reč –

Duhovima njihovim usta su zapušena, njihove knjige su zbirke naplavina,
Neka njihova imena – ne sva – učili smo u školi
Ali, kako život kraća, retko čitamo njihove pesme,
Samo puke izvorne spise da im se stavi tačka il' se izuzmu od pravila,
Mada su ta uverenja koja ih visoko rangiraju utemeljena
Na želji da se bude različit il' na nedostatku ukusa.

Uprkos svemu i zarad kojih, kasnije
Poklonici smo njihove ljubavnice (koja, za razliku od njih, ostaje mlada)
I dajemo joj za pravo da se nadvija nad grob svakog nosioca trofeja
Kao što bi, da je solventan, samog sebe nadvio
Nad sobom; ti dužnici onemogućuju naš prezir –
Nismo li preuzeli jemstvo nad njima kada smo se rodili?

1946.

V. H. Odn

SCENSKI MAJSTOR KRITIČARIMA

Strancima zastaje dah
Jer nonšalantni par pleše
Valcer po zategnutom užetu
Kô da ne postoji smrt
Ni nada da se ne padne;
Uvređen povik kad klovn
Udvaja svoje značenje, i, o,
Kako draga dečica cikaju
Dok doboši se kotrljaju i ljupka
Dama pretesterisana je napola.

O, koji autoritet predaje se
Svom iznenađenju?
Nauka je zadovoljna odgovorom
Da duhovi koji opsedaju naše živote
Nadohvat su uz pomoć ogleдалa i kabla,

Da pesma i šećer i vatra,
 Odvažnost i prizivajući pogledi
 Dar su za podnošenje patnji.
 Ali kako neko umisli naviku?
 Naša zadivljenost, naš strah ostaju.

Umetnost otvara najtuplji pogled
 Na Telesnost i Satanu koji razgrevaju
 Odaju Iskušenja
 Kad junaci ginu i umiru.
 Sad smo pijani od saosećanja;
 Hvala za večer, ali kako ćemo
 Udovoljiti sebi kad srećemo,
 Između Moram i Hoću,
 Divlje čeljusti čiju glad
 Metafore ne mogu da utole?
 Dobro, ko u vlasititom vrtu iza kuće
 Ne otvara svoje srce nasmešenoj
 Tajni koju ne sme da otkrije?
 Što ide da pokaže kako Bard
 Bio je trezan dok je pisao
 Da ovaj svet činjenica volimo
 Nebitna je stvar;
 Sve ostalo je tihost
 Sa druge strane zida;
 I tiha zrelost,
 I zrelo sve.

1942–1944.

Stiven Spender

OSVIT

(Daybreak)

U razdan ležala je pod takvim uglom da njen profil,
dok spava, čini se izrezbarenim licem anđela.
Njenu kosu harfu ruka povetarca sledi
I razigrava, nasuprot belom oblaku jastuka
Onda, kad u rumenilu ruže probudila se, i njene otvorene oči
Plivale su u plavom kroz njenu osvanulu ružičastu put.
Sa njenih rosnih usana, kap jedne reči
Prskala je poput prvih vodoskoka: izromorila je
„Dragi”, u mom sluhu pesmu prvih ptica.
„Moj san”, rekla je, „moj san ostvario se.
Budim se uz tebe u svom snu o tebi.”
Oh, moj vlastiti razbuđen san usudio se tad preuzeti
Drskost njenog snevanja. Naši snovi
Uvirali su u naručja jedan drugom, kao potoci.

(Priredila Tanja Kragujević)